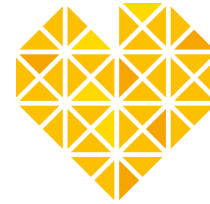

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR SVENSKA SPRÅKET

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Att analysera flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur på svenska – med fokus på kontext

Hans Landqvist & Siv Björklund

XXXIV VAKKI-symposiet

2014

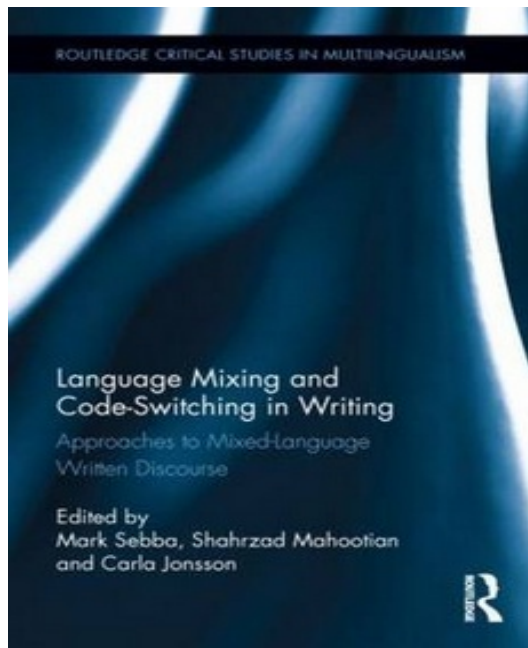
Flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur på svenska: exempel

”Ut i vida världen. Flerspråkighet i några finlandssvenska romaner på 1990- och 2000-talen” (Malmio 2011)

”Från språkförbistring till samlevnad.
Unga röster i sverigefinsk och
tornedalsk litteratur” (Gröndahl 2011)

"Making Silenced Voices Heard.
Code-Switching in Multilingual Literary
Texts in Sweden" (Jonsson 2012)

Två projekt – ett gemensamt intresse

Språkvariation i text (SVIT 2014)

- Prof. Harry Lönnroth
- Prof. Siv Björklund
- FD Bodil Haagensen
- Doktorand Maria Kvist
- Doktorand Maud Rantala

Språk, samhälle och skönlitteratur (SSoS) (Landqvist & Tingsell 2013)

- Doc. Hans Landqvist
- FD Sofia Tingsell

Finland och Sverige: en författare och flera språk

Finlandssvenska författare

- Sabine Forsblom
(Eriksson 2012)
- Emma Juslin
(Pakkanen 2011)
- Annika Luther
(Rantala 2010)
- Carola Sandbacka
(Lönnroth 2009)
- Kjell Westö
(Eriksson 2012, Haagensen, under granskning)

Svenska tornedalsförfattare

- Mikael Niemi
(Landqvist 2012a, 2012b, 2013)

Sverigefinska författare

- Susanna Alakoski
(Eriksson 2012)
- Eija Hetekivi Olsson
(Landqvist, under granskning)

Svenska författare med finlandssvensk bakgrund

- Josefine Sundström
(Haagensen, under granskning)

Vad innebär 'litterär flerspråkighet'?

”växlingen mellan olika språk i ett och samma verk ...”

- flerspråkig författare – använder olika språk i olika verk
- ”litteratur skriven i – och om – flerspråkiga samhällen, kulturer och grupper” (Eriksson & Haapamäki 2011:44)

- individuell två-/flerspråkighet kontra samhällelig två-/flerspråkighet (jfr Baker 2006:2)

SVIT och SSoS: en teoretisk utgångspunkt

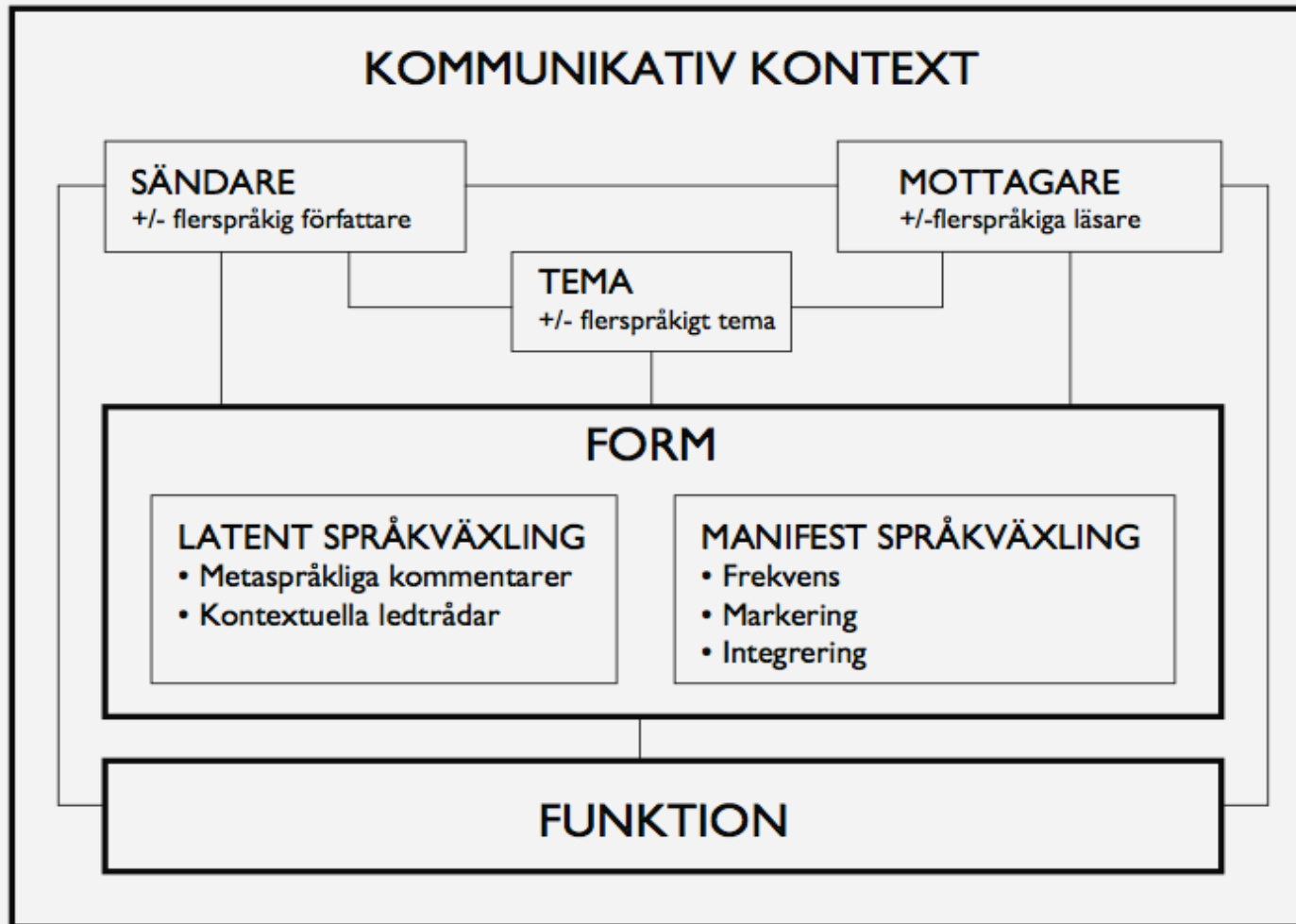
”[D]en kommunikativa kontexten, dvs. sändare, mottagare och samhälle, kring det litterära verket, samt även dess tema, påverkar språkväxlingens form och att dessa tillsammans får konsekvenser för språkväxlingens funktioner.” (Eriksson 2012:2)

- Kommunikativ kontext för ett litterärt verk
- Språkväxlingens form
- Språkväxlingens litterära funktioner

(Eriksson & Haapamäki 2011:44, 48–49, Eriksson 2012:17–26)

En teoretisk utgångspunkt

(Eriksson & Haapamäki 2011:49; Eriksson 2012:18)

Kontextens betydelse för flerspråkighet i text

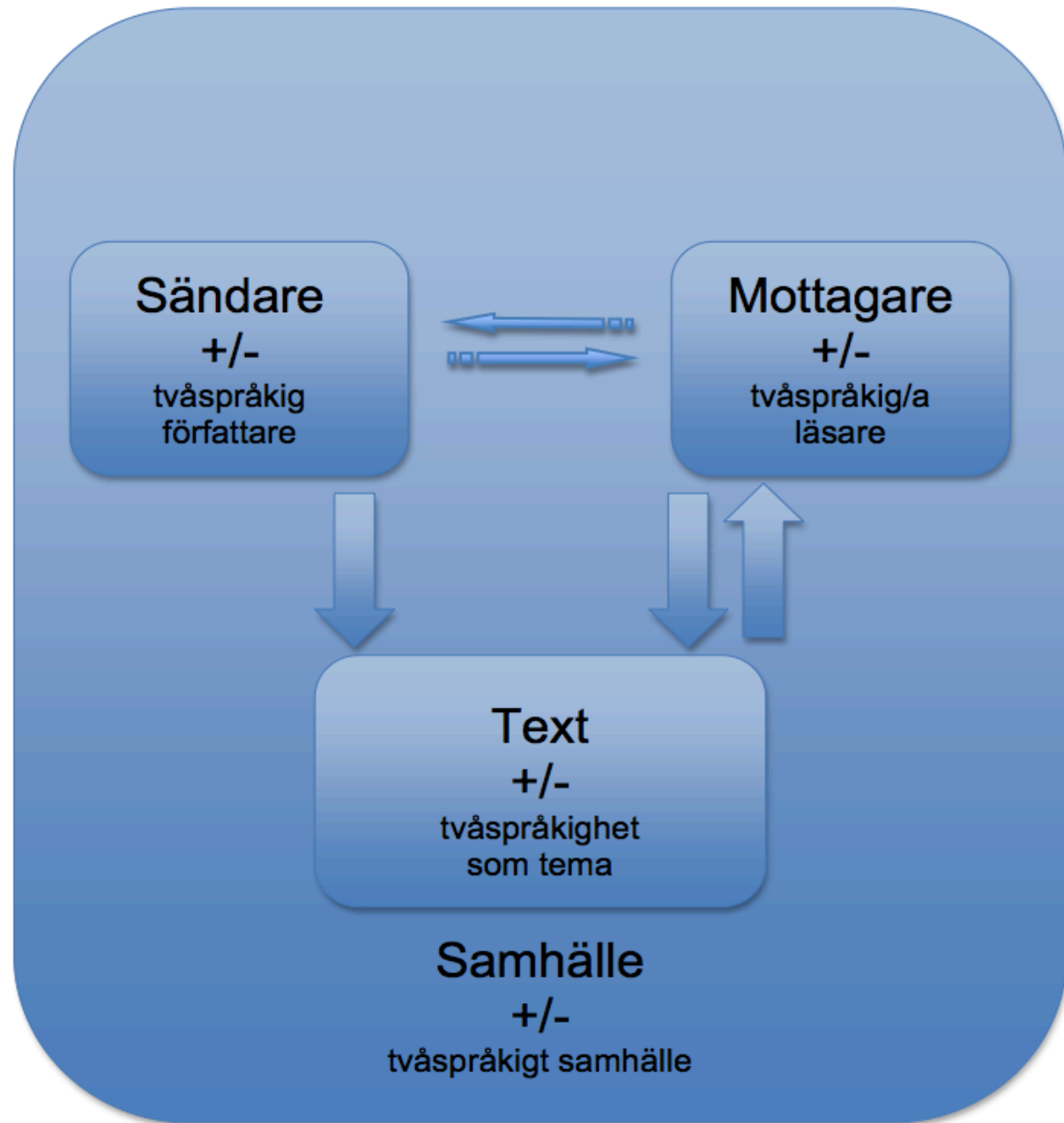
Representanter för en litteraturvetenskaplig tradition

”Literary multilingualism is the most visible mark of an efficient cross-cultural process and of a plural identity, both in the individual and in the collective domain.” (Knauth 2007:[18])

Representanter för en språkvetenskaplig tradition

”It is clear that in trying to account for the forms of any particular multilingual text, we will at the very least have to take into account the language preferences and capabilities of the author or producer of the text, and those of its reader or consumer. However, this is not enough. We *also* need to know something about the context in which the reading of the text will take place – the literacy *events* [...] in which it may feature.” (Sebba 2011:5–6, kursiv stil i originalet)

Förslag till alternativ kontextanalys

Kommunikation sändare & mottagare

(<<http://susannaalakoski.se/>>)

Susanna Alakoski

SUSANNA ALAKOSKI

Bibliografi

Krönikor & Artiklar

Dramatik

Biografi

Skrivkurs

Press

Kontakt

När jag är ute på bibliotek, eller föreläser på skrivkurser, talar jag ofta om skillnaden mellan romanen, självbiografin och dokumentärromanen. Dokumentärt skrivande gör anspråk på sanning. Det gör anspråk på tidskronologi, det gör inte det skönlitterära skrivandet. Och jag har heller inga sådana anspråk. Det jag däremot har anspråk på är mina erfarenheter. Och dem har jag däremot ett stort anspråk på. Det är också dessa jag använder när jag skriver.

Ja, jag vet vad som angår mig.

1. Samhälle: flerspråkigt?

(utifrån Statistikcentralen 2014, Statistiska Centralbyrån 2014)

	Finland	Sverige
Antal invånare (31.12.2012)	5.426.674	9.555.893
Andel immigranter/ invandrare*	≈ 7%	≈ 20%
Antal språk	150	150–200**

* *Invandrare/immigranter* definieras olika i finländska och svenska styrdokument.

** Enligt Språkrådet (2012)

1. Samhälle: flerspråkigt?

	Finland	Sverige
Nationalspråk/ huvudspråk	finska, svenska (1917–)	svenska (2009–)
(Nationella) minoritetsspråk	samiska, karelska, romani (finskt och finlandssvenskt teckenspråk)	finska, jiddisch, meänkieli, romani, samiska (teckenspråk)
Rätt till hemspråks-/ modersmåls- undervisning	1987–	1977–

2. Sändare: flerspråkig?

”Vilket förhållande har du till Finland i dag?

– Jag har varit där väldigt mycket sedan barnsben. Jag har vänner och släkt i Finland. Jag kan finska. Det är förhållandet jag har.” (West, 2012)

Fotograf: Ola Kjelbye

”– Jag lever med kluven identitet. Det kommer jag alltid att göra. När jag talar finska blir jag en annan person. I dag pendlar jag ofta till Finland och talar finska. Men det är ingen perfekt finska. Jag talar och skriver ’blattefinska’, skrattar hon. Jag kallar det så.” (Arnstad, 2010:32)

2. Sändare: flerspråkig?

"You write your originals in Swedish. Why not in Meänkieli, the Finnish dialect spoken in Tornionlaakso, the region where Pajala is?"

Fotograf: Dan Norrá/Conatum

Because it's not my language, it's my fathers language. – – –
When I grew up, my father never taught me Finnish. I learnt from the streets, from my friends, from speaking when I am hunting with my friends, so I know a bit, but not too well to write it." (Diaz, 2007, kursiv stil i originalet)

"Kirjailija puhuu sujuvaa suomea, mutta kertoo kirjastaan mieluiten ruotsiksi" – 'Författaren [Eija Hetekivi Olsson] talar flytande finska, men berättar helst om sin bok på svenska" ([Anonym], 2013)

"Eija Hetekivi Olsson talar intensivt på en dialekt som klingar av både finska och göteborgska ..." (Jurjaks, 2012)

3. Mottagare: flerspråkiga?

(utifrån Statistikcentralen 2014, Kommunförbundet 2013, Kovero 2011)

Svenska i Finland

Andel invånare enligt registrerat modersmål

Finska 89,7%; Svenska 5,4%; Övriga 4,9%

Antal tvåspråkiga kommuner (n = 320)

30 (svenska enspråkiga kommuner: 19)

Andel tvåspråkiga elever i grundskolan: två exempel

Helsingforsregionen 62% —

Nykarleby 11% (sv 78%, 11% fi/sv + övr eller övr.)

3. Mottagare: flerspråkiga?

(utifrån Sisuradio 2013, Ruotsinsuomalaisten valituskunta 2013, Ruotsinsuomalaisten valituskunta et al. 2013, Muhonen 2013)

Finska i Sverige

Antal invånare med finländsk bakgrund (2012)

≈ 712.000 (minst en morförälder/farförälder från Finland)

Antal invånare som förstår respektive talar finska (2012)

≈ 500.000 respektive ≈ 300.000

Antal kommuner som ingår i förvaltningsområdet för finska (n = 290)

32 (2011) > 48 (2013)

Antal elever med finländsk bakgrund i skolan (–18 år)

≈ 140.000

3. Mottagare: flerspråkiga?

”– Min bok är inte skriven till en specifik grupp av människor. Den handlar om oss alla, om förortsliv upplevt utifrån ett barn- och elevperspektiv och den är till för alla.” ([Josefsson], 2012)

”According to Niemi, *Popular Music* was primarily written for his people, the Tornedalians. Niemi says he wanted to write ‘a book for our people, about our people’ (Niemi, 2010, Personal interview). More specifically, he wanted to write about the experiences of his generation since he felt that, at the time, such a book had not been written (ibid.). The intended reader of his novel is bilingual in Swedish and Meänkieli and/or Finnish. However, since all Tornedalians do not understand Meänkieli he also included some translations in his novel (ibid.).” (Jonsson, 2012:217, kursiv stil i originalet)

3. Mottagare: flerspråkiga?

”Låt mig alltså genast säga att jag vet att jag har läsare som inte kan förutsättas veta att 'Lintsi' är Helsingfors nöjesfält Borgbacken ('Linnanmäki' på finska, därav smeknamnet), att 'rotsi' betyder överrock och 'kama' prylar, att ishockeyklubban hette 'staga' i 1970-talets Helsingfors och att meningen 'se on ihan sumee äijä' betyder 'gubben är helt insnöad'. Och, jo, det har hänt att jag har funderat på om jag inte borde ha en ordlista i slutet av mina böcker. Men samtidigt ser jag den orena helsingforssvenskan som ett svenskt idiom bland andra, och dessutom kan den vara härligt mustig när den är som bäst.” (Westö, 2005:7–8)

Foto: Katja Löönen

3. Mottagare: flerspråkiga?

”Det är lämpligt att säga något om språket i Westös noveller [= Lugna favoriter, 2005]. Det heter finlandssvenska och är inte något virus. Tvärtemot vad man kan tro har Kjell Westö mött svårigheter som finlandssvensk i Sverige. Hans stora efterkrigsroman ’Drakarna över Helsingfors’ (1997) utsattes för svidande kritik från rikssvenskt håll, partier i boken ansågs rentav svårbegripliga. Vis av skadan ger Westö några nycklar i sitt förord och bokens enda helfinska mening finns också översatt där. — — — Finland är ett tvåspråkigt land. En svensk författare i Finland skriver om två verkligheter. Ödmjukt bekänner Westö i sitt förord att han ofta haft svårt att klara balansgången mellan finskt och svenskt.” (von Born, 2005)

4. Text: flerspråkighet som tema?

”Det var enspråkigheten som var begränsande. Det var som att uppfatta omvärlden i bara en enda färg. En tvåspråkig tornedaling hade ett dubbelt så stort ordförråd som en enspråkig svensk och därför dubbelt så många möjligheter att uttrycka sig på, både i konsumkön och i sina egna tankar. Men trots detta trodde man sig handikappad.” (Niemi, 2006:182)

”I *Populärmusik från Vittula* er finske og tornedalsfinske ord blandet i den svenske teksten. Niemi sier att han vil vise leseren at det språket som hovedsakligen snakkes i romanen er finsk. Hans mål er å vise at finsk i Tornedalen ikke er noe fremmedspråk, men en del av det flerkulturelle Sverige (Laitila 2000).” (Maliniemi Lindback, 2002:102, kursiv stil i originalet)

4. Text: flerspråkighet som tema?

”I Mikael Niemis (f. 1959) *Populärmusik från Vittula* (2000) skildras också olika sätt att förhålla sig till flerspråkigheten. Dels behandlas de språkliga maktpositioner där författaren beskriver det finska språkets underordnade ställning, dels utvecklar berättaren situationer där talare av olika språk kan ha funktionella samtal med varandra. Reflektioner över kommunikation – och brist på kommunikation – är överhuvudtaget ett signifikant tema i *Populärmusik från Vittula*.” (Gröndahl, 2011:238, kursiv stil i originalet)

Fortsättningen: SVIT & SSoS

Utveckling av verktyg för att analysera

- kontexten för det litterära verket, t.ex. textforskning – litterär stilistik (jfr Nord 2012)
- språkväxlingens form, t.ex. tvåspråkighetsforskning (jfr Baker 2006) samt
- språkväxlingens litterära funktioner, t.ex. funktioner på lokal och global nivå (Jonsson 2012).

Referenser

- [Anonym] 2013. Eija Hetekivi Olsson kirjoitti väkevän lähiöromaanin. *Turun Sanomat*, 2013-04-17.
- Arnstad, M. 2010. Genomfunderad. *Språktidningen* 2010:1.
- Baetens Beardsmore, H. 2009 [1978]. Polyglot Literature and Linguistic Fiction. *International Journal of the Sociology of Language* 15:1.
- Baker, C. 2006. *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. 4th ed. Clevedon.
- von Born, H. 2005. Noveller som anteckningar för minnet. *Svenska Dagbladet*, 2005-01-10.
- Diaz, M. 2007. Mikael Niemi: A warm writer from the North. *FREE! Magazine*, 2007-01-21, hämtad 2014-01-31 från <www.freemagazine.fi/mikael-niemi-a-warm-writer-from-the-north/>.
- Eriksson, H. 2012. Språkväxling i fyra svenska samtidsromaner. Pro gradu-avhandling i svenska språket. Humanistiska fakulteten, Åbo akademi.
- Eriksson, H. & Haapamäki, S. 2011. Att analysera litterär flerspråkighet. I: Niemi, S. & P. Söderholm (red.), *Svenskan i Finland 12. 15 och 16 oktober 2009 vid Joensuu universitet*. Joensuu.
- Gröndahl, S. 2011. Från språkförbistring till samlevnad. Unga röster i sverigefinsk och tornedalsk litteratur. I: Grönstrand, H. & K. Malmio (red.), *Både och, sekä että. Om flerspråkighet/Monikielisyydestä*. Helsingfors/Helsinki.
- Haagensen, B. under granskning. Tvåspråkighet i Kaskö och i Helsingfors. Språkväxling hos Josefine Sundström och Kjell Westö. Artikelmanus till proceedings från *Svenskans beskrivning* 33. Helsingfors.
- Jonsson, C. 2012. Making Silenced Voices Heard. Code-Switching in Multilingual Literary Texts in Sweden. I: M. Sebba, S. Mahootian & C. Jonsson (eds), *Language Mixing and Code-Switching in Writing. Approaches to Mixed-Language in Written Discourse*. London.
- [Josefsson, E.] 2012. Rasande röst från förorten. *Svenska Dagbladet*, 2012-01-27.
- Jurjaks, A. 2012. Skriver om fattigdom och segregation. *Sydsvenska Dagbladet*, 2012-03-04.
- Knauth, K, Alfons 2007. Literary Multilingualism I: General Outlines and Western World. I: M. Seligmann-Silva et al. (eds.), *Encyclopedia of Life Support Systems (EOLSS)*, Developed under the Auspices of the UNESCO. Oxford,UK. Hämtad 2014-02-02 från <www.eolss.net>.
- Kovero, C. 2011. *Språk, identitet och skola II. Barn och ungdomar i svenska skolor i olika språkliga miljöer*. Helsingfors.
- Kuntaliitto Kommunförbundet 2013. *Ruotsin- ja kaksikielikunnat. Taustatietoja 2008–2013*. Hämtad 2014-02-01 från <www.kunnat.net/fi/kunnat/ruotsinjakaksikielisetkunnat/Diasarjat%20kuntien%20toiminnasta/Ruotsin_ja_kaksikieliset_kunnat_2013.pdf>.
- Landqvist, H. 2012a. "Hennes röst blev tonlös när hon började prata svenska": litterär flerspråkighet och språkväxling. I: Nissilä, N. & N. Siponkoski (toim.), *Kielet liikkeessä*. Vaasa.
- Landqvist, H. 2012b. "– Kuka ... puhuu ...? stönade Esaias. Vem pratar?" Litterär flerspråkighet och språkväxling i Mikael Niemis roman *Mannen som dog som en lax*. Göteborg. Hämtad 2013-11-30 från <www.svenska.gu.se/publikationer/gu-iss/>.
- Landqvist, H. 2013. "– Visst kan jag tolka, sa Eino. Mie käänen." Mikael Niemi, meänkieli och läsare i och utanför Tornedalen. I: Bladh, E. & M. P. Ångsal (red.), *Översättning, stil och lingvistiska metoder*. Göteborg. Landqvist, H. under granskning. "'Saattana', tackade Vera på felaktig finska och tog emot den." Manifest språkväxling i Eija Hetekivi Olssons roman Ingenbarnsland. Artikelmanus till proceedings från *Svenskans beskrivning* 33. Helsingfors.
- Landqvist, H. & S. Tingsell 2013. Språk, samhälle och skönlitteratur (SSoS). Utveckling av verktyg för analys av språkmöten, flerspråkighet och språkväxling i skönlitteratur på svenska. Göteborg.

- Lönnroth, H. 2009. Språkväxling i Carola Sandbackas historiska romaner om den svenska språköen Tammerfors. I: Lönnroth, H. *Svenskt i Tammerfors. Tre undersökningar om språk och samhälle i det inre av Finland*. Tampere.
- Maliniemi Lindback, K. 2002. "Litteratur fra det tredje Rom". Trekk av Globalisering og kulturell motstand i Mikael Niemis *Populärmusik från Vittula*. *Nordlit* 12. Hämtad 2014-01-31 från <<http://septentrio.uit.no/index.php/nordlit/article/view/1975/1838>>.
- Malmio, K. 2011. Ut i vida världen. Flerspråkighet i några finlandssvenska romaner på 1990- och 2000-talen. I: Grönstrand, H. & K. Malmio (red.), *Både och, sekä että. Om flerspråkighet/Monikielisyydestä*. Helsingfors/Helsinki.
- Muhonen, A. 2013. Sydämen kieli: Suomalaisuus ruotsinsuomalaisin silmin. Föreläsning vid Jyväskylän universitet 9.12.2013.
- Niemi, M. 2006. *Mannen som dog som en lax*. Stockholm.
- Nord, A. 2012. Varför textanalys? Den språkvetenskapliga textanalysen i högre utbildning ur ett textforskningsperspektiv. I: *Språk & stil*. NF 22:1. Uppsala. Hämtad 2014-02-01 från <<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/30028>>.
- Pakkanen, A. 2011. Språkväxling i Emma Juslins Ensamma tillsammans. Avhandling pro gradu i nordiska språk. Tammerfors universitet. Hämtad 2014-02-01 från <<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu05003.pdf>>.
- Rantala, M. 2010. Språklig kontekstualisering i Annika Luthers texter. En deskriptiv analys av svensk-finsk språkkontakt i två ungdomsromaner. Avhandling pro gradu i modersmålet svenska. Vasa universitet. Hämtad 2014-02-01 från <www.tritonia.fi/?d=244&g=abstract&abs=4039>.
- Sebba, M. 2011. Multilingualism in written discourse: an approach to the analysis of multilingual text. Draft. Hämtad 2014-02-01 från <www.ling.lancs.ac.uk/staff/mark/MIWD.pdf>.
- Sisu-uutiset 2013-02-22. Hämtad 2014-02-01 från <<http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=185&grupp=19101&artikel=5452139>>.
- Språkrådet 2012. *Språksituationen i Sverige 2011 – en tillbakablick*. Hämtad 2014-02-10 från <www.sprakradet.se/15439>.
- Språkvariation i text (SVIT). Hämtad 2014-02-01 från <www.uva.fi/sv/research/groups/phenomena/svit/>.
- Statistikcentralen 2014. Hämtad 2014-02-10 från <http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_sv.html>.
- Statistiska centralbyrån 2014. Hämtad 2014-02-10 från <www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Befolkning/Befolkningens-sammansattning/Befolkningsstatistik/25788/25795/Helarsstatistik---Riket/Befolkningsstatistik-i-sammandrag-1960-2012>.
- Susanna Alakoski. Hämtad 2014-02-10 från <<http://susannaalakoski.se/>>.
- Ruotsinsuomalaisten valituskunta Sverigefinländarnas delegation 2013. *Ditt barn har rätt till finska!* Hämtad 2014-02-01 från <www.sverigefinne.nu/forskolebroschyr2013s.pdf>.
- Ruotsinsuomalaisten valituskunta Sverigefinländarnas delegation, Hugo Valentin centrum & Svenska kyrkan 2013. *Sverigefinnarna och finska språket. En analys av språkbevarande och strategiska vägval*. Hämtad 2014-02-01 från <www.sverigefinne.nu/sverigefinnarna2013.pdf>.
- West, M. 2012. Sisu på skolgården. *Hufvudstadsbladet*, 2012-02-07.
- Westö, K. 2005. Förord. I: Westö, K., *Lugna favoriter. Berättelser i urval 1989–2004*. Stockholm.